

Portret F. L. Tjurmerezova

Neki obiskovalec iz Moskve je poleti popotoval po širjavah Sibirije. Vse ga je spravljalo v začudenje in obenem v dobro voljo: napredna gradnja, kipeča v nebo, trakovi rek in cest, obrazi ljudi in njihove čeljusti, ki so žvečile cedrovo smolo. Moskovskega obiskovalca je marsikaj ganilo: dekle, ki je sklanjalo glavo na rame ljubčka v zaprašeni vojaški trenirki, fantje, ki so imeli na majicah narisane portrete Paula McCartneya in Rolling Stonesov, svetle oči sibirskih starcev in stark. Človek iz Moskve je poznal življenje.

In tako se je kar sam od sebe znašel na kolhozni tržnici okrožnega sibirskega mesta. Moskovčan je imel rad tržnice, kjer vladata vik in krik, kjer je veselo, kjer Gruzinec meče v zrak lubenico, Uzbek kliče Alaha za pričo, ruski mužik pa mirno stoji v vrsti za pivo.

Popotnik je spraševal za ceno sadja in zelenjave. Opazil je: endivija — tri rublje, petdeset kopejk, kumarice — dva rublja, trideset, čebula — rubelj in pol. Na tržnici pa je opazil tudi portret F. L. Tjurmerezova.

Na zidu tržnice so pod steklom visele fotografije, ki jih je povezovalo v oči bijoče geslo: TI NAM NE DAJO ŽIVETI.

Obiskovalec je postal radoveden in je bil za to bogato poplačan z lastnoočnim zrenjem cele vrste nagnusnih ksihtov — zvečine nabuhlih in kalnih oči. Med njimi pa je močno izstopal F. L. Tjurmerezov.

F. L. Tjurmerezov je močno izstopal med njimi zaradi nenavadno jasnega pogleda in čile drže. Kajti vsi drugi stanovalci fotografske vitrine so bili pogrbljeni kakor vprašaj — stali so in proseče stegovali roke proti fotografskemu objektivu.

F. L. Tjurmerezov pa je zrl v svet nadvse drzno, nosil je čisto kodrasto brado, njegovo mogočno oprsje je bilo oblečeno v mornarsko majico, čeznjo pa je Tjurmerezov nosil suknjič. Ja!

Napis pod F. L. Tjurmerezovom je pojasnjeval njegov položaj:

F. L. TJURMOREZOV, ROJEN 1939, OD JANUARJA 1973 NEZAPOSLEN, POPIVA, ŽIVI ZAJEDALSKO, PROTIDRUŽBENO ŽIVLJENJE.

Obiskovalec iz Moskve se je globoko zamislil.

Zraven njega sta postavala dva miličarja v sivih srajciah čez hlače. Pomenkovala sta se le med sabo, nadzirala okoliško barantanje in tu pa tam s palcem potipala usnjeni tok, ki jima je štrlel spod srajce.

Moskovski obiskovalec je premagal prirojeno skromnost in se vljudno obrnil k čuvajema reda:

»Tovariša! Če je tale objekt pod vajino pristojnostjo, mi dovolita, da vzamem portret F. L. Tjurmerezova za zmeraj ven.«

Miličarja sta zazijala.

»V najinem, v najinem,« sta po krajšem premisleku z zamudo povedala, ko sta videla pred seboj spodobnega človeka z aktovko. »Zakuga pa vam bo?«

»Prosim, takoj vama bom razložil,« je rekel obiskovalec iz Moskve. »Ne glede na to, da je državljan Tjurmerezov očitno hud negativec, izžareva nekakšno notranjo moč, njegova podoba pa človeka kar nekako prepriča. Opogumlja.«

Miličarja sta oživela.

»Veste kva,« se je strinjal eden izmed njiju — tisti, ki je bil bolj suh in bled. »Za prepričevanje je res mojster. Take ti naklada, da kar strmiš! Ves čas klati o hudiča, pa še vragu povrh. Posebej pa ima na jeziku boga, Jezusa Kristusa. Saj je bičar, ne? Ves čas pa tvezi o religiji. Sem prav povedal, Rjabov?« se je obrnil k drugemu miličarju.

»Mh. Tako je, Griša,« je pokimal modrooki in postarni Rjabov. »Svoj nauk ima. Sicer pa ni bičar, ker...« — miličar je naredil pomenljiv premor — »... ker je jehovec.«

To je povedal Rjabov, potem pa si je snel službeno kapo, si obrisal njeno notranjost z žepnim robcem in ponovil:

»Jehovec je, doma iz Krepovke.«

»Pa kaj, če je iz Krepovke,« se je razburil Griša. »Če je iz Krepovke, je bičar. V Krepovki so sami bičarji.«

»Tam sploh ni bičarjev, ampak jehovci.« Rjabov si je nadel kapo. »Že za carja so jih izgnali. Na pogled so vsi Rusi, vero pa imajo judovsko. Izgnali so jih, pa so carju poslali prošnjo, naj jim da ime. In jim ga je dal — vas Judino. Šele za časa Lenina so jih preimenovali v Krepovko.«

»Dovolite,« se je vmešal popotnik, »ali ni bilo to v čast tistega kmeta Krepova, ki si je dopisoval z Levom Tolstojem? Lev Tolstoj mu je pravil brat. Napisal je tudi neko brošurico, ta Krepov. O lenuharjenju in poljedelstvu. To sem bral v Literaturki...«

»Mmm,« je rekel Rjabov. »Tudi jaz sem iz tistih krajev. Res se imenuje po nekem kmetu. Če je Krepovka, potem je bil kmet res Krepov, a ne?«

»Zakaj pa naj bi se Lev Nikolajevič Tolstoj dopisoval z jehovcem, a?« je zajedljivo vprašal Griša. »A ti nisem rekel — pol vasi so jehovci, pol vasi pa bičarji. Če bi bil jehovec, ne bi govoril o Jezusu. Kajti jehovec ne verje v Jezusa, ampak samo v soboto. V soboto jehovca ne spraviš na delo. To vem.«

»A bičarji pa po tvojem verjejo v Jezusa? Pejd k njemu domov — niti ene ikone nima v hiši.«

»Pa kaj, če nima ikon,« je ugovarjal nasprotnik. »Bičarji res nimajo ikon, v Jezusa pa verjejo. Tudi Tjurmerezov pravi, da je bil Kristus socialist in da vsa svetovna svojat izhaja od Kajna, on je pa abelovec.«

»Daj no! Zdaj bičar, zdaj abelovec. Saj ne veš, kaj čvekaš!« Rjabov se je obrnil stran in odmahnil z roko.

»A nista malo preveč, preveč...?« se je spet vpletel v pomenek Moskovčan in pokazal na vitrino s fotografijami. »Vesta, tukajle namreč piše — živi zajedalsko, popiva?«

»Ne,« sta ostro odvrnila miličarja. »Vse je čista resnica. Nikjer ne dela, loka ko konj, denar pa mu dajejo bedaki.«

»Kaj pa, če slučajno ne dela od januarja leta 1973,« se ni vdal obiskovalec. »Morda se človek še ni znašel v mestu, kot se šika. Kljub vsemu je minilo šele šest mesecev.«

Pa ja,« se je ironično posmehtil miličar Griša. »Lani je delal dva dni. Ko so ga prvokrat pripeljali v naš oddelek, sem ga vprašal: 'Priimek, ime, očetovo ime' — on pa: 'Razin, Stepan Timofejevič.' In je pokazal zobe, ksiht frdamani!»

»On ni ne bičar in ne jehovec,« se je na lepem razkuril miličar Rjabov. »Navaden klošar je — samo zmešanega se dela. A bi bičar ali jehovec požrla toliko vodke? Ta jo da pol litra na zob — mi trije bi jo medtem četrtinko. Sam sem ga videl: državljan je kupil v Gastronomu 0,5 ekstra, on pa jo je mahnil za njim v trgovino. 'Dovolite, da pogledam.' Pograbil je državljanovo steklenico, pregriznil z zobmi grlo in jo celo zlil v umazani gobec. Zlil — pa mu ni bilo nič. Ljudje so popenili.«

Miličar je pljunil.

»Kako... zlil?« je zahropel gost iz Moskve.

»Tako — vzal jo je in zlil,« je razložil Rjabov. »Odprl je golt, jo zlil vanj, izpljunil steklo in šel.«

»Jehovec pa ni,« je rekel Griša. »Morebiti niti bičar ni, vsekakor pa ni jehovec...«

Ni znano, kako bi se končal ta dolgi prepir o verski pripadnosti F. L. Tjurmerezova, če se ne bi nenadoma na tržnici zaslišal hrup.

Miličarja sta se uredila in si nadela surov videz. Med vrstami stojnic se je prebijal visok, nasimhajoč se mužik. Mahal je z rokami in nekaj vpil. Starke so se mu spoštljivo priklanjale. Mužik je pograbil kumaro in si jo potisnil v brado. Ko je prišel do vitrine s fotografijami, se je iz globin njegove brade slišalo samo hrustljanje. In ni bilo treba priti iz Moskve, da bi človek v prišleku spoznal F. L. Tjurmerezova.

F. L. Tjurmerezov je pozorno pogledal svojo podobo.

»A še zmeraj visi?« je strogo vprašal.

»Visi,« sta škrtro rekla miličarja. »A ste se že zaposlili, Falen Lukič?«

»A nisem povedal?« Tjurmerezov je bil kot orel. »Dokler ne dobim dvesto petdeset rubljev na mesec, kar bi ustrezalo mojim umskim sposobnostim, ne bom delal.«

»Naš načelnik jih ima sto petdeset,« nista zdržala miličarja. »Kaj bi pa rad, gosak!«

»Se pravi, da ima možgane za sto petdeset rubljev. Jaz pa rabim samo najnujnejše, da se obdrži življenje v tem telesu.« In Tjurmerezov je pokazal na svoje telo, ki je bilo vredno dvesto petdeset rubljev.

»Te hece prišparajte za koga drugega,« sta ga rezko zavrnila miličarja. »Zadnjič vam dajeva tri dni — potem pripišite sebi.«

»Kaj pa se koj dereta,« je pomirljivo rekel Tjurmerezov. »Na človeka se ne sme vpiti. Jezus ni dovolil nikakršnega vpitja. Eh, če bi bil Jezus še živ — takoj bi imel dvesto petdeset rubljev na mesec. Ne bi se mu jih zdelo škoda. Vi, spoštovani državljani, ki ste še zmeraj med drugim tudi tovariši — dajte mi cigaretko. Dovolite, da si človek prižge in potegne, lepo vas prosim.«

Miličarja sta se prestopila, obiskovalec iz Moskve pa je sklenil, da bo posegel v dogodke.

»Si boste prižgali moje? Amerikanske. Winston. Ste jih že kadili?«

»Lahko tudi amerikanske,« se je strinjal Tjurmerezov. »V luči mednarodnih odnosov lahko tudi amerikanske. Daj mi dve, bratec, če si že tako zlat.«

In je potegnil iz povoščenege zavojčka moskovskega obiskovalca cel šop cigaret. Spravil jih je za ušesa in potisnil v pragozd brade.

»Priimek za imate, priimek!« je v šali dejal obiskovalec iz Moskve, ko je ponudil Tjurmerezovu ogenj iz plinskega vžigalnika. »Saj ste imeli starše, ne? Dali so vam priimek za vola ubit!«

Tedaj pa je F. L. Tjurmerezov pred vsemi navzočimi popolnoma ponorel. Lasje so se mu postavili pokonci, oči zalile s krvjo, celo cigareta mu je štrlela iz ust kakor kozaško kopje.

»Kaj si rekel o mojih starših, ti škric?!« je mogočno dihnil Tjurmerezov in stegnil dlan, da bi zgrabil moskovskega obiskovalca za kravateljč.

»Roke k sebi, Tjurmerezov!« sta zavpila miličarja in se s prsmi postavila v bran Moskovčana.

»Nikar. Saj ni nič,« se je zmedel obiskovalec. »Za njegovo zunanjščino se skriva dobrota. Tovariš Tjurmerezov, prosim vas, ne bodite hudi. Tjavendan sem rekel.«

»Ne blekni mi nič več tjavendan, slišiš,« je zadovoljno povzel Tjurmerezov, z užitkom puhnil dim in za vse večne čase ostal prebivalec Sibirije.

Moskovski obiskovalec pa se je kmalu vrnil v Moskvo. Tam je še dandanes v isti službi — pri založbi na črko M. Šefi so zelo zadovoljni z njim, za praznik je dobil lep povisek. Vendar mu ga je skoraj vsega vzela žena, ker si je zaželela kupiti kučmo iz norke. Na internih projekcijah je videla cel kup filmov in je prišlo do tega. Taka reč pa stane goro denarja. To je tipičen primer negativnega vpliva buržoazne estetike na šibko dušo.

Prevedel Drago Bajt

Jevgenij Popov, r. 1946 v Krasnojarsku, Sibirija. Po izobrazbi geolog, študiral tudi na literarnem inštitutu in visoki filmski šoli v Moskvi. Objavlja od 1971, vendar je doslej izdal v SZ samo dve knjigi: zbirko kratkih zgodb *Čakam na zvesto ljubezen* (1989) in roman *Čudovito življenje* (1990). Leta 1979 so ga izključili iz Zveze pisateljev, ker je sodeloval v almanahu *Metro-pol* (cikel *Hudičev ducat zgodb*). Zaradi tega je vse do leta 1989 objavljaval večinoma v samizdatu (almanah *Katalog* 1982), knjiga najboljših kratkih zgodb pa mu je izšla tudi v ZDA (*Vesela Rusija*, 1981). Piše tudi dramatiko. Popov je izviren satirik, ki ironično, včasih celo groteskno prikazuje sodobni sovjetski vsakdan in karikaturno upodablja napake socialistične družbe. Je nekakšen naslednik Mihaila Zoščenka, stilsko in tematsko pa se vključuje v sodobni tok mlajše (nove) proze v SZ, ki mu pripadajo tudi Petruševska, Pjечuh idr. Daljša novela *Billy Bonce* je izšla leta 1989 v almanahu *Novica*, noveleto *Portrait F. L. Tjurmerezova* pa v zbirki *Čakam na zvesto ljubezen*.